ПОЧТА ҚУТИСИ

ТЎЛОВЛАР ҚАЙТАРИЛИШИГА ДОИР

СТ-1 сертификати тақдим этилганлиги муносабати билан тўловларни қайтариш тартиб-таомили қандай амалга оширилади? Бунинг учун қандай ҳужжатлар керак бўлади?

– Товарнинг келиб чиқиши тўғрисидаги сертификат божхона декларацияси ва божхона расмийлаштируви учун зарур бўладиган бошқа ҳужжатлар билан бир вақтда тақдим этилади. Бироқ сертификатнинг тақдим этилмаганлиги товарни чиқариб юборишни рад этиш учун асос бўлмайди.

Товарнинг келиб чиқиши тўғрисидаги сертификат мавжуд бўлмаганда ёки ушбу сертификатнинг ва (ёки) унда кўрсатилган маълумотларнинг тўғрилигига шубҳа туғилганда товарга нисбатан божхона божининг икки баравар оширилган ставкаси қўлланилади, бундан СКнинг 365-моддасида назарда тутилган ҳол мустасно.

Товарлар божхона тўловлари тўланишини назарда тутувчи божхона режимига жойлаштирилган санадан эътиборан бир йилдан кечиктирмай божхона органига лозим даражада расмийлаштирилган келиб чиқиш тўғрисидаги сертификат тақдим этилган тақдирда товарларга энг кўп қулайлик бериш режими ёки эркин савдо режими қўлланилиши ёки қайта тикланиши мумкин. Бундай ҳолда божхона тўловларининг тўланган суммаларини қайтариш БКнинг 49-бобига мувофиқ амалга оширилади *(БК 364, 366-м.).*

Божхона тўловлари суммасини қайтариш

Ортиқча тўланган ёки ундирилган божхона тўловларининг суммалари шундай тўловлар тўланган ёхуд ундирилган пайтдан эътиборан **3 йил ичида** қайтарилиши ёки дастлабки пул маблағлари ҳисобига ўтказилиши лозим.

Сизнинг ҳолатда бўлгани каби эркин савдо режими тикланган тақдирда, ортиқча ундирилган божхона тўловлари ушбу тўловлар тўланган ёки ундирилган пайтдан эътиборан бир йил ичида, божхона органига лозим даражада расмийлаштирилган товарнинг келиб чиқиши тўғрисидаги сертификатни тақдим этиш шарти билан қайтарилиши ёхуд дастлабки пул маблағлари ҳисобига ўтказилиши керак.

Товарларни божхона тўловлари тўланишини назарда тутувчи божхона режимига жойлаштириш санаси ортиқча тўловлар тўланиш ёки ундирилиш пайтидир.

Ортиқча тўланган ёки ундирилган божхона тўловларини қайтариш қуйидаги ҳолларда амалга оширилади:

- тўловчи томонидан тўловлари суммаларини қайтариш тўғрисида ариза берилганда;
- тўловлар ортиқча тўланганлиги ёки ундирилганлиги факти аниқланганда.

Бундай тўловлар, агар уни қайтариш тўғрисидаги ариза тегишли муддатлар тугаганидан кейин топширилган бўлса, божхона органлари томонидан қайтарилмайди *(БК 353-м.).*

Тўловлар қайтарилишини расмийлаштириш учун ҳужжатлар

Ортиқча тўланган ёки ундирилган, шу жумладан ЎзР Давлат бюджетига ўтказилган божхона тўловларининг суммалари, хусусан, божхона ҳудудига олиб кирилган товарга нисбатан божхона тўловларини тўлаш бўйича имтиёз тикланганда, дастлабки пул маблағлари ҳисобига ўтказилади ёки божхона органлари томонидан тўловчига қайтариб берилади *(БК 354-м.).*

Бунинг учун **ариза** шахсий ғазна ҳисобварағига ортиқча тўланган ёки ундирилган божхона тўловлари киритилган божхона органига топширилиши лозим. Тўловчи ариза билан бирга **тўловларни қайтариш ҳуқуқини юзага келтирувчи ҳолатларни тасдиқловчи ҳужжатларни** тақдим этади *(БК 355-м.).*

Божхона органи ариза келиб тушган ва зарур ҳужжатлар тақдим этилган куннинг эртасидан эътиборан 10 иш куни ичида тўловчининг аризасига кўра қарор қабул қилади.

Аризада ва тақдим этилган ҳужжатларда кўрсатилган маълумотларнинг божхона органи томонидан қўшимча текширувини амалга ошириш зарурати туғилганда, аризани кўриб чиқиш 10 иш кунидан ошмайдиган муддатга узайтирилади.

Тўловларни қайтариш тўғрисида қарор қабул қилинган тақдирда, божхона органи аризачини ёзма шаклда хабардор қилади. Ёзма хабардан кейин аризачи божхона органи билан бирга **ўзаро ҳисоб-китобларни таққослаш далолатномасини** тузади *(БК 356-м.).*

> ***Маълумот учун.*** *Божхона органи ортиқча тўланган ёки ундирилган божхона тўловларини қайтаришни рад этиш тўғрисида қарор қабул қилган тақдирда аризачини қабул қилинган қарор ҳақида рад этишнинг асослантирилган сабабларини кўрсатган ҳолда ёзма шаклда хабардор қилади.*

Тўловларни қайтариш тартиб-таомили

Ортиқча тўланган ёки ундирилган божхона тўловлари аввал божхона расмийлаштирувида ҳисобланган божхона тўловларига тузатишлар киритиш йўли билан СТ-1 сертификати тақдим этилган ҳолатларда қайтарилади.

Тўловни қайтариш мазкур суммаларни қуйидаги тартибда ўтказиш йўли билан амалга оширилади:

- тўловчининг аризада кўрсатилган ҳисобварағига;
- тўлов амалга оширилган валютада;
- дастлабки пул маблағлари ҳисобига;
- божхона органлари олдидаги бошқа мажбурият бўйича божхона тўловлари тўланишини таъминлаш учун.

Тўловчида божхона тўловларини, шунингдек пеняни ёки фоизларни тўлаш бўйича қарздорлик бўлган тақдирда, божхона органи қарздорликни тўловчининг розилиги билан ортиқча тўланган ёки ундирилган божхона тўловлари суммаси ҳисобидан тўланишини амалга оширади. Бунда тўловлар суммаси тўловчига ушбу қарздорлик миқдоридаги тўловларни, пеняни ёки фоизларни тўлаш бўйича қарздорлик чегириб ташланган ҳолда қайтарилади.

Божхона тўловлари қайтарилаётганда улар учун фоизлар тўланмайди ва қайтарилаётган тўлов суммаси индексацияланмайди *(БК 357-м.).*

> ***Маълумот учун.*** *Ортиқча тўланган ёки ундирилган божхона тўловларини қайтариш божхона тўловлари тури бўйича божхона органининг шахсий ғазна ҳисобварағидан, товарлари божхона жиҳатидан расмийлаштирилган бошқа тўловчиларнинг маблағларидан ва ЎзР Давлат бюджетига ўтказилиши лозим бўлган маблағлардан амалга оширилади.*

СТАТИСТИКА

ҚАНЧА ХИЗМАТ КЎРСАТИЛДИ? ҚАНДАЙ КЎРСАТИЛДИ?

Бугун дунёда рақобатнинг ривожланиши ва истеъмолчилар талабининг кучайиши ортидан аҳолига кўрсатиладиган хизматларнинг тур ва усуллари ҳам ранг-баранг бўлиб бормоқда.

Иқтисодиётнинг қайси соҳасини олмайлик, корхона ва ташкилотларнинг деярли кўпчилиги хизмат кўрсатиш соҳаси билан у ёки бу даражада алоқадордир.

Хоразм вилоятининг жорий йил январь–август ойларидаги бозор хизматлари кўрсаткичларини таҳлил қиладиган бўлсак, вилоятда фаолият кўрсатаётган жами 27 622 та корхона ва ташкилотнинг 64 фоизи айнан хизматлар соҳасига тааллуқли эканлиги кузатилади. Улар томонидан ҳисобот даврида умумий ҳажми 6 547,7 млрд сўмга тенг бўлган хизматлар кўрсатилган бўлиб, 2021 йилнинг шу даврига нисбатан ўсиш суръати қарийб 115 фоизни ташкил этди. Аҳоли жон бошига ўртача кўрсатилган бозор хизматлари ҳажми 3 391,9 минг сўмга тенг бўлди.

Ҳисобот даврида иқтисодий фаолият турлари бўйича кўрсатилган бозор хизматлари таркибида энг катта, яъни 25 фоиз улушни савдо хизматлари эгаллади. Умумий ҳажми 1 455,7 млрд сўмга тенг бўлган молиявий хизматларда эса 2021 йилнинг 8 ойи якунлари билан солиштирганда энг юқори ўсиш кузатилди (32,2 фоиз). Шу билан бир қаторда алоқа ва ахборотлаштириш хизматлари (21,2 фоиз), ижара хизматлари (16,5 фоиз) ва соғлиқни сақлаш соҳасидаги хизматларда (14,0 фоиз) ҳам ўсиш қайд этилди.

Ҳудудлар ичида 2022 йилнинг январь–август ойларида кўрсатилган бозор хизматлари умумий ҳажмида энг катта (35,5 фоиз) улуш Урганч шаҳри ҳиссасига тўғри келиб, хизматлар ҳажми 2 322,1 млрд сўмга тенг бўлди.

Шунингдек, ўтган йилнинг мос даврига нисбатан хизматларнинг юқори ўсиши Гурлан (16,6 фоиз), Тупроққалъа (16,5 фоиз), Боғот (16,5 фоиз) ва Қўшкўпир (16,2 фоиз) туманларида кузатилди.

Музаффар ЭГАМОВ,
Хоразм вилояти статистика бошқармаси Хизматлар статистикаси бўлими бошлиғи.

«Божхона» бўлимини махсус мухбиримиз ***Гулнора АБДУНАЗАРОВА*** *олиб боради.*